

Ілона Бойчевська,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ВИЩИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Ключові слова: компетентісний підхід, вищі заклади педагогічної освіти, іноземна мова, нефілологічні спеціальності.

Сутність проблеми, стан її дослідження: У сучасному суспільстві напевно важко уявити людину, яка б не знала хоча б однієї іноземної мови, як і вищий навчальний заклад, в якому не вивчались би іноземні мови. Метою вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах освіти є оволодіння комунікативною компетенцією для спілкування в усіх основних сферах людської діяльності. При цьому особливу увагу слід звертати на вивчення іноземної мови як на факультетах іноземних мов, так і на, так званих, немовних факультетах.

Чимало науковців займаються останнім часом питанням вивчення іноземної мови у вищих навчальних закладах. Серед них: Й. Берман, І. Бим, Н. Бориско, І. Зимня, Н. Ішханян, Г. Китайгородська, С. Козак, О. Леонтєва, Є. Пасов, Ф. Рожкова, В. Топалов, С. Чорна та ін. Проте, незважаючи на значну зацікавленість вчених, питання компетентісного підходу до вивчення іноземної мови студентами нефілологічних спеціальностей у вищих закладах освіти було висвітлено недостатньо та потребує більш досконалого вивчення.

Методологія, методи та дослідницькі інструменти, використані автором. При написанні статті автором були використані наступні методи: системний аналіз документів та наукових розвідок щодо досліджуваної проблеми; термінологічний аналіз, який був корисним у процесі дослідження різних визначень поняття «компетентісний підхід».

У педагогічному середовищі навчання іноземної мови є запланованим процесом педагогічної діяльності, який досягається за допомогою змісту,

методів, засобів навчання тощо та передбачає певну практичну мету. У 60-і роки минулого століття, практична мета вивчення іноземної мови визначалась розвитком усного мовлення і безперекладного читання. У 70-х роках у методичній літературі з'явилося нове формулювання практичної мети навчання іноземній мові - навчання спілкування. У 80-і роки в методиці навчання ІМ з'являється поняття «комунікативна компетенція», запропоноване американським ученим Д. Хаймзом [1, с. 24], який трактував комунікативну компетенцію як інтегративне утворення, що включає поряд з лінгвістичними і соціокультурні компоненти. Іншомовна комунікативна компетенція, за визначенням А. Щукіна [2, с. 165.], – це здатність вирішувати засобами іноземної мови актуальні для учнів завдання спілкування у побутовій, навчальній, виробничій і культурній сферах життя; вміння учня користуватися фактами мови і мовлення для реалізації цілей спілкування.

Аналіз нормативної бази засвідчив, що згідно з вимогами чинних програм з іноземних мов для немовних ВНЗ, студенти повинні володіти іноземною мовою на рівні, щоб отримувати й передавати інформацію зі свого фаху. Відтак, головним і пріоритетним завданням вивчення іноземних мов в умовах сьогодення є розвиток комунікативних здібностей, тобто вивчення мови як реального засобу спілкування між фахівцями різних країн та різних галузей знань. На думку деяких науковців, викладання іноземної мови як на філологічних так і на не філологічних спеціальностях вимагає зосередження уваги та зусиль на читанні літератури з фаху. Цілеспрямоване читання є необхідною умовою набуття студентами за порівняно недовгий проміжок часу достатнього рівня комунікативної компетенції в професійній діяльності.

Чим же відрізняється компетентісний підхід від традиційного навчання? У традиційному навчанні контроль результатів навчання здійснює вчитель. При компетентісному підході дану задачу можуть виконувати представники педагогічного та учнівського колективів, сам учень та акцентується на практичній спрямованості навчання, підкреслюється роль досвіду, умінь застосовувати знання в різних ситуаціях. Даний підхід не є чимось принципово

новим і спирається на кращі традиції педагогічної науки і практики. Він розширює, доповнює фундаментальну освіту. Вимоги, що пред'являються до результатів засвоєння освітньої програми, більш відповідають умовам ринкової економіки, оскільки передбачають формування в учнів не тільки предметних знань, умінь і навичок, а й ключових компетенцій, що сприяють соціальній адаптації та готовності до діяльності.

Слід зазначити, що в педагогічному середовищі поняття «компетенція» і «компетентність» часто розглядаються як рівнозначні і одне поняття можна замінити іншим. В українській освіті компетентність визначається як здатність успішно задовольняти індивідуальні й соціальні потреби, діяти й виконувати поставлені завдання та ґрунтується на знаннях, вміннях і навичках. Під компетенціями розуміють «сукупність взаємопов'язаних якостей особистості, що задаються щодо певного кола предметів і процесів, необхідних для продуктивної діяльності по відношенню до них» [3, с. 445].

Вивчення іноземної мови на нефілологічних спеціальностях ВНЗ має певні особливості. Вступаючи до ВНЗ на нефілологічні спеціальності студенти мають різний рівень підготовки володіння іноземною мовою, деякі студенти повинні починати вивчати мову «з нуля», відтак важко розробити навчально-методичний комплекс для вивчення дисципліни. Студенти мають низький рівень мотивації до вивчення іноземної мови порівняно з професійно-спрямованими предметами. Вивчення дисципліни «Іноземна мова» має обмеження в часі, зазвичай це рік, в кращому випадку два, після чого - тривала перерва до вступного іспиту в магістратуру.

Однією з головних відмінностей компетентнісного підходу до вивчення іноземної мови студентами нефілологічних спеціальностей є зміни в системі оцінювання результатів навчання. Знання та вміння виступають не самі по собі, а як показники компетенцій студентів, причому значимість їх неоднакова. Наприклад, студент вивчив теорію, але не вміє застосовувати отримані знання при вирішенні конкретних завдань, що є свідченням його некомпетентності. Однак, можливий і варіант, коли студент не знає способів вирішення

поставленої перед ним проблеми, тому що не вивчив теорію. Проте він має сформовані ключові компетенції, що дозволяє йому здійснити самостійний пошук знань, застосувати їх до конкретної ситуації і вирішити задачу. Тому, оцінювати сформованість компетенцій можна за кінцевим результатом [4, с. 40-43].

Компетентнісний підхід до вивчення іноземної мови студентами нефілологічних спеціальностей допомагає вирішити низку проблем, а саме: підготувати студентів до вирішення навчальних завдань за допомогою сформованих компетенцій, підвищити мотивацію до вивчення іноземної мови, забезпечити бажання та необхідність самостійного здобуття знань, повторення вивченого в умовах тривалої перерви між завершенням курсу іноземної мови до вступного іспиту в магістратуру.

Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже, під поняттям «компетентнісний підхід» у навчанні іноземної мови розуміють спрямованість освітнього процесу на формування іншомовної комунікативної компетенції з одночасним формуванням ключових компетенцій. Перехід до компетентнісного підходу при вивченні іноземної мови студентами нефілологічних спеціальностей означає переорієнтацію з процесу на результат освіти в діяльнісному вимірі, у зміщенні акценту з накопичування нормативно визначених знань, навичок і вмінь на формування й розвиток здатності практично діяти, застосовувати досвід успішних дій у конкретних ситуаціях для швидкої адаптації як у майбутній професії, так і в соціумі. Результативність застосування компетентнісного підходу полягає в тому, що він передбачає високу готовність випускника вищого навчального закладу до успішної діяльності в різних сферах, у тому числі і в володінні іноземними мовами. Подальші розвідки у цьому напрямі можуть бути пов'язані з формуванням навичок аудіювання при вивченні іноземної мови студентами нефілологічних спеціальностей.

Список використаних джерел

1. Hymes D. On Communicative Competence /D. Hymes. – University of Pennsylvania Press, 1971. – 174 p.
2. Щукин А. Н. Лингводидактический энциклопедический словарь: более 2000 единиц / Щукин А.Н. – М.: Астрель: АСТ: Хранитель, 2007. – 746 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К.: Ірпінь:ВТФ «Перун», 2001. – С. 445.
4. Малик Г. Розвиток іншомовної копетентності як імператив інтернаціоналізації освіти / Г. Малик // Рідна школа. 2005. – № 2. – С. 40 -43